מב א מיי פ"ד מהלי אסורי מזכח הלי ו: ג ב מיי פ"ה מהלכות

יסודי התורה הלכה ד

סמג עשין ה טוש"ע י"ד סימן קנו סעיף א [וברב

אלפס סנהדרין ספ״ח דף

רעד]: נאגד מיי' פ״ח מהלי

עיין בהשגות ובכ"מ סמג לאוין מה טור ש"ע י"ד

סימן קמה סעיף ח:

עבודת כוכבים הל' א

נד.

אמר חזקיה מאי קרא. נ"ל דחזקיה אברייתא קאי ולא על דברי

אחים ביבמות (דף לא:) עושה אביי תירוץ על מה שהקשה התלמוד

רבי יוחנן שהרי חזקיה רבו של רבי יוחנן ומיהו פרק ד'

והתלמוד סידר כן לפי שהוא מתיישב

יותר היטב אחר הסוגיא:

כגון שאנסוחו עובדי כוכבים

פי׳ אנסוהו שאמרו להרגו אם לא

ישתחוה מאליו אבל אין לפרש שכפפו

הומתו בעל כרחו דא"כ הוא לא היה

עושה כלום אלא הם עשו מעשה

בגופו ואין אדם אומר דבר שאינו שלו: מתקית לה רבי זירא אונם

מאי קפריך נהי דפטור ממיתה

בדיעבד מכל מקום לכתחלה הוא

חייב למסור עלמו למיתה ואם כן

למה לא יאסר מטעם נעבד דהא

פרהסיא דבסמוך לרבא קרי ליה

נעבד מטעם דחייב למסור עלמו

ואע"ג דבדיעבד פטור דכל אונס

והשתחוה לבהמה דידיה.

רחמנא פטריה. תימה

ותוספתא ספ"ון,

ל) [עומשתו ספיין, ב) [עמ"ש תוס' יבמות נג: ד"ה הבא על וכו'], ג) ב"ק כת: ונדרים כז. ושם איתא לנוס], ד) לעיל כו: [וש"נ], אנוס], ד) לעיל כו: [וש"נ], ה) [בס"א: השמד, וכן בסמורן, ו) ובס"א: משומד, וכן להלן], ז) פט מו משומה, מ) שם, ט) [לעיל נב:], מ) שם, ט) [לעיל נב:], י) בס"ח: שמד, כ) בס"ח: משומד, () רש"ח נ"ל חוץ ממלוה כו', מ) [ועי תוספות יומא פב. ד"ה מה האריכו טובא ותוספות יבמות נג: ד"ה אין אונס], () וועי׳ תוספות לעיל כו: ד"ה יכול ותוספות כתובות יט. ד"ה דאמר ותוס' שבת

עב: ד"ה רבאן,

תורה אור השלם ו. לכן בואת יכפר עון יַעקב וְוָה כָּל פְּרִי הָטִר הַשָּׁאתוֹ בָּשׁוּמוֹ כָּל אַבְנֵי הַשָּׁאתוֹ בָּשׁוּמוֹ כָּל אַבְנֵי יָּיְנֵי גִּר יְקְמֵוּ וְחַמְנִים: 2 מזבח כאבני גר מנפצות לא יָקמוּ אֲשֵׁרִים וְחַמְנִים: ישעיהו כז ט 1 וְלַנַּעַרְ לֹא תַעֲשֶׂה 2. דְּבָר אֵין לְנַעָרְ חֵטְא מֶוֶת בָּי בָּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל בִּי בַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל רַעָהוּ וּרְצָחוֹ נֵפֵשׁ כַּן

לא תִשְּׁתַּחֲוֶה לְהֶם וְלֹא תָעֶבְדֵם כִּי אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךְ אֵל קַנְּא פֹּקֵד עֲוֹן אָבֹת עַל בְּנִים עַל אָבת על בְּנִים על שִׁלְשִׁים וְעַל רְבֵּעִים לְשִׁנְאָי: שמות כ ה 4. וֹשִׁמֵּרְתָּם אֶת חֻקּתֵי אֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָּהֶם אֲנִי

הגהות הב"ח

(מ) גמ' וחמנים ואי לא יקומו: (ב) שם חזקיה יקומו. לכ) שם מוקים אמר וכו' יין בין קרניה: (ג) שם בימוס בעלמא הוא (ג) שם כיתום כעינת הה. דשויוה אלא: (ד) רש"י ד"ה נעכד וכו' לגכוה קאמר הס"ד: (ה) תום' ד"ה מתקיף וכו' מיניה ילפינן בשילהי בן סורר ינפיק בשילוז בן בחייב למסור עצמו לפילו נמלוה קלה: (ו) בא"ר ועם לון לומר ביוות דמאי חזית דמאי הטעם יאפעט דדמך סומק טפי למסור עלמו אלא שלא: (ז) ד"ה הא וכו' שנפסוק בעבודת כוכבים וכו' והא דקא משני הכי לתרולי: (ח) בא"ד הר"ר משה מקולי שחבר ספר המצות כתב בסוף פ׳ וכו׳ אהדריה לכלליה (ט) ד"ה היתה וכו' לא מיבעיא. נ"ב פי' זה כתוב בפי' רש"י פ' שני דחולין :דף מ

מוסף רש"י

לא תעשה ולנערה דבר. משום דאנוסה היא רים כה.)**. המשתחוה** לבהמת חבירו לא אסרה. אפילו למזכח נענד, עשה בה מעשה אסרה. (חולין להדיוט . דכשהגביהה עומדת והרבילה קנאה בהגבהה ונעשית שלו, אלא אע"ג דרבולה ולא קנאה אסר לה במעשה (שם).

מאי קרא. דמובח הוי אבנים הרבה ואיסורו עד שינתן רובו: גיר. כפור גרושל"ח: לא יקומו. שוב לא יקריבו עליו: ואי לאו. דלא ניתלו יקומו: נעבד. בבעלי חיים הנחסר לגבוה (ה): אם שלו. היה

כשהשתחוה לו אסור אם לאו אינו נאסר לגבוה: מזיד ורלון חדא הוה על רב אשי אלא ודאי גם אביי ידע דברי רב אשי והולכך לו לתרץ אלא תנא רצון אצל אונס: הכל היו.

בין אונס בין רלון: בפרהסיא. לא אמר חזקיה מאי קרא יבשומו כל אבני תחללו והאי דקתני אונס אסור מזבח כאבני גיר מנופצות לא יקומו אשרים בפרהסיא: שעת גורה יו. פרהסיא וחמנים אי איכא כאבני גיר מנופצות לא הוא ואונס הוא: ודאי ישראל מומרי. יקומון אשרים וחמנים 6 אי לאו יקומו תנא דא"א בכל העובדין שלא יהא בהן אחד מומרי אחרי שרואה את ישראל ידם מטה נוטה לבו לעבודת כוכבים: חזקיה אמר. לעולם אונם דקתני שאנס בהמת חבירו ואפילו הכי לא תרמינהו אהדדי דהא דתני אסור כגון שניסך לעבודת כוכבים בין קרניה של בהמת חברו דעביד מעשה והא ודאי מיתסרא כדיליף לקמן (ע"ב): והאי נעבד הואי. בתמיהה. נעבד לא קרי אלא שעשה את הבהמה עלמה עבודת כוכבים: והאי בימום בעלמא שויוה. ובעלי חיים לא מיתסרי משום משמשי עבודת כוכבים: כגוו שניסד לה. שעשה עבודת כוכבים ועשה בה מעשה אבל בהשתחואה או עבודה אחרת דלאו בגופה לא מיתסר דבר שאינו שלו: סימן אחד. לעבודת כוכבים: אי נימא מכהנים. שאנסום מלכי ישראל לעשות כומרים לעבודת כוכבים וכתיב ולא יגשו אלי (עוד) לכהן לי (יחוקאל מד): דבני דעה נינהו. וקנסא הוא: מאבני מובה. שגנזום מלכי בית חשמונאי משום דשיקלום מלכי יון לעבודת כוכבים ש ואע"ג דהקדש הוו ולא יכול העובד כוכבים לאסרן אפ״ה כיון דעבוד מעשה אסרינהו רבנן: דלמא כר"פ. דאמר קרא אשכחו ודרוש שינאו לחולין וקנאום העובדי כוכבים ויכלו לאסרן:

तिर्वत יהמשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה אמר להו רב נחמן פוקו ואמרו ליה לעולא כבר תרגמה רב הונא לשמעתיך בבבל יידאמר רב הונא יהיתה בהמת חבירו רבוצה בפני עבודת כוכבים כיון ששחם בה סימן אחד אסרה מנא לן דאסרה אילימא מכהנים ודלמא שאני כהנים יידבני דעה נינהו ואלא מאבני מזבח ודלמא ייכדר"פ ואלא

נעבד שלו אסור ושל חבירו מותר ורמינהי ובין במזיד בין באונם סובין ברצון האי אונם היכי דמי לאו כגון דאנם בהמת חבירו והשתחוה לה אמר רמי בר חמא לא כגון שאנסוהו עובדי כוכבים והשתחוה לבהמתו דידיה מתקיף לה רבי זירא יאונם רחמנא פטריה דכתיב יולנערה לא תעשה דבר אלא אמר רבא הכל היו בכלל ילא תעבדם וכשפרט לך הכתוב יוחי בהם יולא שימות בהם יצא אונם והדר כתב רחמנא זולא תחללו את שם קדשי דאפילו באונם הא כיצד יהא בצנעא והא בפרהסיא אמרו ליה רבנן לרבא תניא דמסייעא לך בימוסיאות של עובדי כוכבים בשעת יהגזרה אף על פי שהגזרה במלה אותן בימוסיאות לא במלו אמר להו אי משום הא לא תסייען אימר ישראל יימומר הוה ופלח לה ברצון רב אשי אמר לא תימא אימר אלא ודאי ישראל מומר הוה ופלח לה ברצון חזקיה אמר כגון שניםך לעבודת כוכבים יין (0) על קרניה מתקיף לה רב ארא בר אהבה האי נעבד הוא האי בימום בעלמא הוא ® ושרייה אלא אמר רב אדא בר אהבה כגון שניסך לה יין בין קרניה דעבד בה מעשה וכי הא דאתא עולא יאמר רבי יוחנן אף על פי שאמרו

פטור ואין לומר דלרבי זירא אונס רחמנא פטריה מכל וכל ואפי׳ לכתחלה אין למסור עלמו על כך דא״כ מאי ראיה מייתי מולנערה לא תעשה אדרבה מיניה ילפינן (ה) דחייב למסור עלמו בשלהי בן סורר ומורה (סנהדי הרי זה בא ללמד ונמצא למד מה קרא דוחי בהם הוה ליה לאיתויי דמיניה תמלא להוליא אונס כדאמר הגזרה הי דאסורות אפילו ר' זירא נמי יהרג ואל יעבור ונראה לרבינו ילחק

דף עד.) ל אפילו במצוה קלה דקאמר רולח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה יהרג ואל יעבור ואדרבה רבא ועוד קשיא מאי קא מסייעי ליה לרבא בסמוך מבימוסיאות בשעת יודע בזה כיון דבשעת הגורה הוא חייבין למסור עלמן כדאמרינן בשילהי בן סורר ומורה דאפילו מלוה קלה לפרש דבין ר' זירא ורבא לא פליגי בהא דלכתחלה חייב למסור עלמו ורבי זירא הכי פריך אונס רחמנא פטריה דיעבד דכתיב ולנערה לא מעשה דבר אע"ג שיש לו למסור

עלמו אין לאסור בהשתחואתו ורבא מסיק דהואיל ובפרהסיא חייב למסור עלמו עבודת כוכבים קרינא ביה ואעפ"ר בדיעבד פטור והשתא מסייע שפיר לרבא מבימוסיאות דמשום דחייב למסור עלמו אסר להו וא"ת מאי קא מייתי למפטר אונס מולנערה התם בדין הוא דפטורה משום דקרקע עולם היא י"ל דלא הוזכר קרקע עולם לענין פטור המיתה ואין טעם לפטרה ממיתה אלא משום אונס תדע שהרי אם היתה נבעלת ברצון היתה חייבת ואע"ג שהיא קרקע עולם וקרקע עולם לגבי מסירת עצמה למיתה הוזכר דמזה הטעם אינה חייבת למסור עלמה אם לא שיאמרו לה או תהרג או תביא עליך הערוה אבל אם אמרו לה או תניחי שיבעלוך או תהרג אין לה למסור עצמה דמרוצח ילפינן ושם אין (י) לו הטעם למסור עצמו אלא שלא יהרוג בידים אבל היכא דלא עביד מעשה כגון שמשליכין אותו על התינוק ומתמעך ודאי אין למסור עלמו 🌣: 🤼 בצגעא הא בפרהביא. לכאורה משמע דרבא ס"ל דאונס דלנעא אין לו למסור עלמו ומחוך כך היה נראה לפסוק כרבי ישמעאל דשרי נמי עבודת כוכבים בלנעא וקשיא דחס ושלום שנפסוק (ו) עבודת כוכבים יעבור ואל יהרג ועוד בשאלתות דרב אחאי פרשת וארא (סימן מב) פוסק כר" יוחנן דאמר בשילהי בן סורר ומורה (סנהדרין דף עד. ע"ש) משום ר"ש בן יהולדק כל מלוח שבתורה יעבור ואל יהרג חוץ מעבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים יכול אפילו בפרהסיא ח"ל ולא תחללו את שם קדשי לכך נראה דרבא נמי אית ליה דרבי יוחנן והא דקא משני לתרוצי הברייתא אפילו אליבא דר' ישמעאל הוא דאתא וכן משמע נמי בפ"ב דכתובות (דף יט.) דרבא אית ליה דרבי יוחנן דא"ל רבא אילו אתו לקמן לאימלוכי אמרי' להו זילו חתומו וכו' דאמר מר אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא עבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים והתם נמי בצנעא מיירי דאין דרך שיאנס אותם בפני י' ומורי דודי הרב ר' משה מקולי בספר המלוח שחבר (ח) כתב בסוף פרק בן סורר ומורה וז"ל רבא דפ' ר' ישמעאל לא פליג עליה דר' יוחנן אלא ה"פ אמר רבא הכל היו בכלל לא תעבדם בין לאזהרה בין למיתה כשהוא אומר וחי בהם יצא אונס דלנעא מכל וכל בין מאזהרה בין ממיתה אבל הא מודי רבא דאיכא עשה דבכל נפשך שיש למסור עצמו אפילו בכל אונסא כדאמר ר"א בברייתא כשהוא אומר לא חחללו אהדריה בכלליה והיינו אונס דפרהסיא בין לאזהרה בין למיתה והואיל ורבא שהוא בתרא לא פליג עליה דרבי יוחנן שריר וקיים פסק השאלתות שיש לאדם למסור עלמו למיתה ואפילו באונס ובלנעא עכ"ל: הירתה בהמת חברו רבוצה לפני עבודת בובבים. פירש בקונטרס (ב") לא מיבעיא הרבילה דהגביהה וקנאה ונעשית שלו ולא נהירא דמדפריך החם (חולין דף מא.) ממנסך למ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מאי קא פריך מדאגבהיה לנסך קנייה והויא שלו אלא ודאי אין הגבהתו מועלת רק להתחייב באונסין לכך נראה לפרש דרבולה נקט לרבותא אע"פ שלא הרבילה ולא עשה בה מעשה גדול אסרה במעשה זוטא וסימן א' לאו דוקא דה"ה כל דהו שהרי סימן אחד

בבהמה אינו גמר דבר ומייתי כבר תרגמה אע"ג דרב הונא מיירי לאסרה להדיוט ונעבד שלו אסור מיירי בלאסרה לגבוה דכי היכי דמעשה בגופו כגון שחיטה מהני לאסרה להדיוט ה״ה נמי דמעשיו דידיה כגון ניסך לה בין קרניה מהני לאסרה לגבוה: אילימא מבהנים. שעשו מעשה ונחסרו אע"פ שחין זו רחיה גמורה דשמח עשו מעשה בשלהם מכל מקום הכי קחמר חפילו היו דומים לזה ולא עשו מעשה רק בשל אחרים לא ראיה היא כדדחי משום דבני דעה נינהו:

מכרו

מותר ואפילו בהמתו שלו לא נאסרה דהא אי בעי פגים לה ופרקינן אלא כגון שניסך לה יין לאותה בהמה עצמה בין קרניה שעשאה עבודת כוכבים ועשה בה בעצמה מעשה ע"ג קרניה וכר" יוחנן דאמר אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חברו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה וכדרב הונא דאמר היתה בהמת חברו ובוצה בפני עבודת כוכבים לא אסרה שחט בה סימן אחד כיון שעשה בה מעשה אסרה מנא לן דמעשה אוסר בעבודת כוכבים אילימא מכהנים דכתיב אך לא יעלו כהני במות את מזבח ה׳ אשר בירושלים וגו׳ דלמא שאני כהנים דבני דעה נינהו ואלא מאבני

לעזי רש"י .[גרושל"א [גרישל"א].

רבינו חננאל

כדכתיב בשומו כל אבני מזבח כאבני גיר מנופצות וגר׳ אי איכא כאבני גיר מנופצות לא יקומו אשרים וחמנים ואי לא אשוים ווומנים ואי לא יקומו וקיימא לן כוותיה: תנא נעבד שלו אסור ושל חברו מותר. פירוש אין נעבד נאסר אלא אם הוא קניינו של עובד אבל קניינו של אחר לא. מיתיבי איזהו נעבד כל שעובדין אותו בין שוגג בין באונס בין בין במזיד בין באונס בין ברצון האי אונס היכי דמי לאו כגון שאנס חבירו יגזל בהמתו והשתחוה שאינו שלו. ודחי רמי בר חמא לאו הכי הוא עובדי כוכבים וכפאוהו יהשחחוה לכהמה שלו דנמצא אוסר בהמתו: מתקיף לה ר' זירא והא כי האי גוווא הוא פיזור כיון דהוא פטור בהמה או נעבד היא ומנא לו דכי האי גוונא הוא דכתיב ולנערה לא תעשה דבר וגו'. ובא רבא יפריק האי אנוס דפטריה בצנעא אבל בפרהסיא לא ואמר הכל היו ואפילו אנוס בכלל לא תעבדם יכשפרט הכתוב וחי בהם ילא שימות בהם הרי יצא אנוס הדר כתב רחמנא ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי דאפילו אנוס מיזהר שלא יחלל קשיין אהדדי ואמרינן . קשיא בצנעא וחי בפרהסיא אפילו אנוס ולא תחללו. אמרו ליה לרבא תניא דמסייעא לרבא תניא דמסייעא לך בימוסאות של עובדי . כוכבים שהעמידו בשעת הגזרה אע"פ שהגזרה בטלה איסור בימוסאות לא רוזיל והא הרא כיון דבפרהסיא הוה אסור ואמר רבא הא דבפרהסיא הוה בטלו בימוסיאות משום דקיי״ל דישראל מומר הוה ופלח להו לרצון. יעבודת כוכבים דפלח להו ישראל אינה בטילה עולמית. חזקיה אמר הא דתנא איזהו נעבד כל שעובדין אותו בין באונס רהא גברא אנס חברו יעבד לבהמתו ונאסרה בין קרני בהמת חבירו בן יו בייבור ומקשינן האי בימוס עשאה פי' מזבח כמו עשאה פי׳ מזבח כמו מצבה עשאה לעבודת כוכבים אחרת ובימוס הא